

Nechutová, Jana

Simone Fidati da Cassia a počátky české reformace

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1983, vol. 32, iss. E28, pp. [241]-247

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109307>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JANA NECHUTOVÁ

SIMONE FIDATI DA CASSIA A POČÁTKY ČESKÉ REFORMACE

Souvislosti díla Simona Fidatiho z Cassie s myšlenkami rané české reformace si už historikové několikrát povšimli.¹ Systematická pozornost však tomuto vztahu věnována nebyla, teprve v nedávné době jej výrazněji naznačil Emil Valášek.²

Simone Fidati da Cassia (Cascia) byl italský augustinián-eremita, který působil ponejvíce v Římě, ve Florencii, Sieně a v Pise, zemřel roku 1348. Jeho hlavním latinsky psaným dílem jsou „Gesta Salvatoris“ (bývají citována též jako „Commentaria super IV evangelia“), nejvýznamnějším populárním traktátem in volgare je „L'ordine della vita christiana“. Ze spisu „Gesta Salvatoris“ bývá v latinské literatuře počátků české reformace citováno.

Poukažme nejprve na zjevné styčné body, zejména na přímé citace ze Simona u latinsky píšících českých autorů 14. a 15. století, dále se pokusíme vysvětlit důvody, pro něž má Simon blízko k české reformaci.

Žádný výslovný odkaz jsem nenašla v dosud vydaném díle Milíče z Kroměříže, ačkoli by zde bylo možno vzhledem k dalším podrobnostem hledat užší příbuznost. Pokud vím, necituje Simona ani augustiniánský kanovník Konrád Waldhauser, o němž jinak víme, že čerpá z jiného italského augustiniána — eremity, Dionysia di Borgo san Sepolcro.³ — Matěj z Janova⁴ uvádí Simona ve 3. traktátu 3. knihy Regulí mezi „Determinaciones sanctorum doctorum pro cottidiana vel crebra communione sacramenti altaris a plebibus christianis“. (Nechť si na tomto místě čtenář uvědomí, že požadavek častého přijímání, který se v této době objevuje na více místech Evropy, je nejen výrazem prohloubené a k reformě směřující devoce, ale že ve svých důsledcích

---

¹ Václav Novotný, M. Jan Hus, život a učení, I, 1, Praha 1919, str. 306, pozn. 4; *Ujž*, Náboženské hnutí české ve 14. a 15. století, s. d., str. 79, 176 nn, 246, 251; *Rudolf Holínka*, Církevní politika arcibiskupa Jana z Jenštejna na pontifikátu Urbana IV., Bratislava 1933, str. 135, pozn. 86; *Jar. Kadlec*, Leben und Schriften des Prager Magisters Adelbert Ranconis de Ericinio, Münster 1971, str. 57.

² Das Kirchenverständnis des Prager Magisters Matthias von Janov, Roma 1971.

³ *Dana Martínková-Pěnková*, Latinský rukopisný komentář Konráda Waldhausera k Valeriu Maximovi, Věstník Královské české společnosti nauk, 1952.

⁴ Matěje z Janova Mistra Pařížského Regulae Veteris et Novi Testamenti, II, Innsbruck 1909, ed. *Vlastimil Kybal*, str. 103–104.

vedl k posílení prestiže laiků a v Čechách pak přímo připravil cestu požadavku laického kalicha.) Mezi moderními autoritami („modernorum dicta magistrorum“), z nichž některé Kybal jako vydavatel Matějova textu neidentifikoval, je i „Determinacio Symonis de Cassia“. Je nutno podotknout, že zde Janov svou autoritu interpretuje násilně: Simon ve skutečnosti nemluví pro denní přijímání, neboť slovo „cottidianus“ vykládá takto: „... cottidianus ad abolendos cottidianos defectus et ad roborandam mentem adversus cottidianam pugnam insurgentem ... et ab invisibilibus hostibus cottidie exercitatum et ad exercendam illam in virtutibus accionem, quae cottidie fieri divina lege inponitur...“ Vhodnější místo jako argument pro časté či dokonce každodenní přijímání Janov ze Simona nezná. Proto považuji za upřílišněné na základě tohoto citátu z Janova dovozovat, že Simon doporučoval časté přijímání.⁵

Chronologicky ještě před Janovem vidíme zájem o Simona v jiné linii českého duchovního a literárního života poloviny 14. století, u Jana ze Středy. Ve známém dopise rektorovi školy v Kroměříži M. Řehořovi z Uherského Brodu⁶ mluví o písaři Eliášovi, jež přijal k opisování díla Simona z Cassie. Piur se zde v poznámce zmiňuje o tom, že se o tomto dopise mluví i v pozdějším exempláři Simonova spisu ve Wroclavské státní a univerzitní knihovně (I Q 284), který patřil augustiniánským kanovníkům v Zaháni, a v němž se říká: „Eadem dicta ad singulas materias sunt applicabilia, ut notorium pluribus eadem dicta legentibus atque ipsi episcopo Moravie pie memorie cancellario existebat. Qui multos florenos primus pro eisdem dictis ... expendit habundanter.“ Piur zde odkazuje též na pražský univerzitní kodex V A 10, z přelomu 14. a 15. století, jež však patrně neměl v ruce, v němž je rovněž dochován Simonův spis. Právě citovanou latinskou pasáž obsahuje i tento rukopis jako součást souvislého celku předmluvy neznámého vydavatele k Simonovu spisu na f. 1r^a: Gesta Salvatoris jsou zde chválena jako výtečná morálně vzdělavatelná četba, zejména pro zájemce o studium teologie; je zde řeč o tom, že opsanou knihu dal Jan ze Středy poslat do nově založeného kláštera v Litomyšli; „... super omnes libros suos, licet in magna copia habuerit, eadem dicta dilexit propter utilitatem ipsorum non modicam, ut pluribus est manifestum“. Stojí za povšimnutí i to, jak tato předmluva chválí Simonovu latinu: „Illeque egregius doctor optimus predicator in vulgari extitit, ut mihi veridice fide digne persone (1r^b) quam plurime retulerunt. Latinista egregius prefatus doctor extitit, ut in dictis suis bene patet. Qui ergo latinum bonum proferre desiderat, dicta sua frequenter legat...“ Na druhé straně je pozoruhodné, že se jinak v celém své latinském ani německém díle Jan ze Středy o Simonovi nezmiňuje a jeho spisy nikde necituje.⁷ — Víme dále, že Simonova spisu užil ve svém Psalteriu cum expositione v 70. letech 14. století Mikuláš z Rakovníka a počátkem 15. století si jej patrně dává opisovat M. Blažej Vlk.⁸

Na přelomu 14. a 15. století sahali k Simonovu spisu Gesta Salvatoris,

⁵ *Vlastimil Kybal*, *M. Matěj z Janova, jeho život, spisy a učení*, Praha 1905, str. 298,

⁶ *Paul Piur*, *Briefe Johans von Neumarkt, Vom Mittelalter zu Reformation*, VIII. 6, Berlin 1937, str. 202–203.

⁷ Viz též *Joseph Klapper*, *Johann von Neumarkt, Bischof und Hofkanzler*, Leipzig 1964, str. 35; str. 45: „Gesta Salvatoris“ byla i v knihovně městského nctáfe Mikuláše v Horním Hlohově.

⁸ Pražský univerzitní kodex V A 4; *Václav Novotný*, cit. místo.

a to většinou k jeho XIII. knize „De passione Domini“, kazatelé, zpracovávající pašijovou látku. A. Vidmanová ukazuje v aparátu ke svému vydání Husovy *Passio Domini nostri Jesu Cristi*,⁹ že na obdobných místech, na nichž ze Simona cituje Hus, použila tohoto italského autora již postilla Frenzlinova z roku 1407, dochovaná v pražském univerzitním kodexu břevnovském B 2, a v několika případech též postilla Václava Faulfiše, u něhož v této souvislosti stojí za zmínku, že byl bratrem a jednu dobu proboštem augustiniánského kanovníckého konventu v Rokycanech.

Husovo užití Simona Fidatiho má tedy dosti bohatou i dlouhou domácí tradici. Toto konstatování je podtrženo i skutečností, že se Simon z Cassie vůbec nevyskytuje v díle Viklefově, jakož i mnohé jiné — většinou ovšem starší — autority, jež najdeme u Husa, nikoli však u jeho anglického učitele.¹⁰ U Husa čteme citáty z Gest Simona z Cassie, a to opět ze XIII. knihy, pouze ve zmíněných výkladech, vydaných pod názvem „*Passio Domini nostri Jesu Cristi*“ a v dosud nevydané, ale k vydání již připravené postille, označované většinou jako postilla De tempore, vydavatelkou však nazvané ve shodě s nejstarší tradicí „*Leccionarium bipartitum*“.¹¹ Jediná zmínka o Simonovi, a to ještě jen v textové variantě, je v *Collectech Ad te levavi*.¹² (Neměla jsem možnost prozkoumat po této stránce všechny dosud nevydané Husovy kazatelské sbírky a příručky, např. *Puncta*.)

Po Husovi nacházím Simona pouze u Mikuláše z Drážďan. Simonovy citáty zapadají do Mikulášových traktátů naprosto organicky díky příbuznému patosu obou autorů. Mikuláš má ze Simona jeden citát a jeden odkaz v traktátu „*De conclusionibus doctorum in Constantia*“, dva citáty v „*Punktech*“, dva v „*Contra rectorem in Wildungen*“, jeden v „*Sermo ad clerum de materia sanguinis*“.¹³ Mikuláš přitom Simona s úctou jmenuje „*doctor famosus et modernus*“, ačkoli jinak proň výraz „*modernus*“ mívá sám o sobě negativní zabarvení.

S citátem ze Simona z Cassie jsem se setkala rovněž v díle Husova odpůrce a bojovníka proti husitům, v traktátu „*Medulla tritici*“, zvaném též „*Antiwikleff*“ dolanského kartuziánského převora Štěpána z Dolan, kde je ze Simona převzat výklad o transsubstanciaci.¹⁴ Uvádím tuto skutečnost jako upozornění na možnost, že se Simon častěji objevuje snad i ve spisech protihusovských a protihusitských.

⁹ M. Johannes Hus *Passio Domini nostri Jesu Cristi*, M. Johannes Hus *Opera omnia* T. VIII., ed. Anežka Vidmanová, Praha 1973. — Anežka Vidmanová, K autorství Husovy *Passio Domini nostri Jesu Cristi*, *Listy filologické* 1968, str. 117—118.

¹⁰ Viz též Anežka Vidmanová, *Autoritäten und Wiclif bei Hus*, *Miscellanea Mediaevalia* 9 — *Antiqui und Moderni*, Berlin—New York 1974, str. 386.

¹¹ F. M. Bartoš—Pavel Špunar, *Soupis pramenů k literární činnosti M. Jana Husi a M. Jeronýma Pražského*, č. 92, str. 142—144.

¹² Anežka Schmidtová (ed.), *M. Johannes Hus Opera omnia* T. VII., Praha 1959, aparát k ř. 3 na str. 43.

¹³ *De conclusionibus doctorum in Constantia* — ed. Hermann von der Hardt, *Magnum oecumenicum concilium Constantiense III; Francofurti—Lipsiae* 1700, col. 595, 601; *Puncta*, pražský univerzitní kodex IV G 15, f. 35^a, 35^b; *Contra rectorem in Wildungen*, rukopis knihovny metropolitní kapituly pražské D 118, f. 9r, 22r—v; *Sermo ad clerum de materia sanguinis*, pražský univerzitní rukopis IV G 15, f. 206^v^a—^b.

¹⁴ Štěpán z Dolan, *Medulla tritici seu Antiwikleff*; cit. podle Rudolfa Hikla, Štěpán z Dolan, *Práce odboru společenských věd Vlastivědného ústavu v Olomouci* č. 12, Olomouc 1966, str. 16.

Simone Fidati da Cassia je v souvislosti s reformními Čechami zajímavý jak svými životními osudy či lépe řečeno vnějšími projevy své náboženské orientace, tak některými stránkami své nauky. Seznámíme-li se se Simonovou biografií,¹⁵ bude nám zřejmá nejedna shoda se životem Milíčovým. Není snad docela náhodné, že se v témž století vytvářejí osobnosti sobě navzájem tak podobné, jako je Simon z Cassie, Milíč z Kroměříže a Gert Grootte. Všechna tři jména, nejméně často ještě jméno Simonovo, bývají kladena do souvislosti s ranou vrstvou devotio moderna. A devotio moderna, augustinismus a italský raný humanismus bývají považovány za součást zázemí, z něhož vyšli předchůdcové české reformace. Zahrnovat ovšem pod společného jmenovatele „devotio moderna“ všechny projevy mimoscholastického rázu ve 14. a 15. století je příliš levné. U Simona z Cassie k takovému ztotožnění kromě zmíněných vnějších životních projevů, patrných v jeho životopise, svádí i jeho způsob podání křesťanské nauky: sklon k nábožensko-vzdělávatelnému spisování, nedostatek scholastické metody, a v nauce samé důraz na morální stránku, na „christiformitas“, „imitatio“, „sequella“; již opět známe z Grootteho, z Milíče nebo ze spisu „De imitatione Christi“; v radikálnější podobě pak, s odvoláním na apoštolskou a prvokřesťanskou praxi a s kritickým odkazem na kontrastní chování současné církve, se vyskytuje u husitských autorů.

Dostáváme se tak k Simonově nauce: budeme zde patrně pravdě nejbliže, jestliže vezmeme Simona jakožto typického augustiniána své doby, akcentujícího etiku; filozofický augustinismus, ostatně nijak nevázaný řádovou příslušností, můžeme nechat stranou, neboť se v díle Simona z Cassie výrazněji neprojevuje. Simon nebyl v užším slova smyslu teologem, můžeme však v jeho spisech najít místa, v nichž poznáváme vliv některých teologických nauk Augustinových (gratia); v tomto směru vyšli z Augustina i Bradwardina, Viklef a konečně Luther. Byl učiněn pokus spojit Lutherovu predestinační nauku s vlivem augustiniánského učení Simona z Cassie, tento pokus je však většinou odmítán, někdy přijímán s rozpačitými výhradami.¹⁶

Vedle augustinismu se u Simona setkáváme s františkánskou složkou. Je o něm známo, že byl mimořádně hluboce ovlivněn Angelem Clarenem da Cingoli. V souvislosti s touto skutečností byla kladena otázka, nese-li Simonovo dílo stopy zheretizovaného františkánství a objevují-li se v něm rysy joachimismu. Záporně na tuto otázku odpovídá nejvýznamnější současný znalec augustiniánské historie Adolar Zumkeller, který ukazuje, že Simon sice bezpochyby byl ovlivněn učením asketického Clarena, že si velmi vážil jeho osobnosti a že v jednom svém florentském kázání hájil názory františkánských spiritalů na otázku chudoby, ale že historie neví nic o tom, že by snad Fidati svůj řád ovlivnil ve smyslu fraticellů, že by odmítal umírněnou praxi ideálu chudoby, jak byla běžná u poustevníků sv. Augustina, nebo že by pomýšlel na možnost odporu proti církevní vrchnosti. Zumkeller ukazuje na Simonův osobní církvi

¹⁵ Simonova biografie, sepsaná krátce po jeho smrti Simonovým žákem a řádovým bratrem Janem ze Salerna, byla otištěna z benátského rukopisu (Bibl. Marciana, Cod. C II Classe III Latina, f. 88r–92r, 14. stol.) v publikaci N. Mattioli, *Il beato Simone Fidati da Cascia*, Roma 1898, str. 18–26. Kromě toho lze pro Simonův život čerpat vzácné údaje ze spisu „Gesta Salvatoris“, např. VIII, c. 40, a dále z předmluv k edicím tohoto díla, i když zde se již nepochybně objevují i legendární prvky.

¹⁶ N. Paulus, *Simon Fidati von Cascia und sein Verhältnis zu Luther*, *Zeitschrift für Katholische Theologie (ZKTh)* 46/1922, str. 169–176; A. Zumkeller, *Ungenügen der Werke*, *ZKTh* 81/1959, str. 258–289.

věrný postoj a na jeho vysoké cenění klášterní poslušnosti, a uvádí jeho výrok „Nihil tantum horresco sicut etiam sub specie boni ab oboedientia ordinis separari“.¹⁷

Vezměme nyní svědectví o Simonových názorech, jimiž se nějak stýká s učním české reformace, přímo z jeho spisu „Gesta Salvatoris“.¹⁸ Bylo již řečeno, že jeho hlavním pojmem je „imitatio“, „sequella“ či „conformitas and Christum, christiformitas“. Snad ještě důraznější a rozhodně sevřenější než v tomto velkém latinském spise o ní Simon promlouvá ve vzdělavatelském dílku, které sepsal italsky (i to, že píše národním jazykem a že se ostatně i v latinském projevu snaží mluvit tak, aby byl srozumitelnější a užitečnější prostým lidem — *utilior simplicioribus* —, ukazuje na jeho příbuznost s reformními proudy), „L'ordine della vita cristiana“. Tento spisek byl patrně brzo po autorově smrti přeložen do latiny pod titulem „Tractatus de vita cristiana“ Simonovým žákem a řádovým bratrem Janem ze Salerno, který byl ostatně i vydavatelem latinských „Gesta Salvatoris“. „Tractatus de vita cristiana“, latinská verze Simonova italského spisku, je znám pouze z pražského univerzitního kodexu VIII B 11,¹⁹ z něhož také v dalším textu tento překlad cituji; na začátku druhé části traktátu, na f. 146v^b, mluví autor „de conformitate, quam debemus habere“, a v jejím rámci doporučuje dosti důslednou chudobu a tělesnou práci. Celá tato druhá část je věnována projevům „conformitas“, „similitudo“ a „figura“, jak je o tom řeč v první části spisku, v předmluvě (f. 146v^a): „Necesse est sine dubio et remedio, ut cristianus portet in se non solum intus secundum animam, sed etiam extra secundum corpus similitudinem et figuram vite Cristi, quoniam ipse nos ad hoc invitat...“ — Je pochopitelné, že Simon takové následování chápe poněkud jinak než pozdější autoři v době krize církve. Může se ještě dovolávat církevní instituce jako kompetentní vůdkyně v tomto následování (Gesta XIII, ed. 5. p. 300—301). Simonovo učení o církvi je vůbec konformní; poukažme aspoň na to, že Simon patří dokonce k těm, kdo jasně požadují supremát církve nad světskou mocí: „Omnis terrena potestas subdita fiat Christo ..., cui omnis data est potestas, et omne imperium sibi factum est iure subiectum, veneretur et adoratur scabellum sanctum eius, quod est ecclesia sancta eius, in qua... omnia scepra mundi debet habere subiecta“ (Gesta XIX, od. 5, p. 484a nn.). Také autorita církve je naprosto bezvadná a bezúhonná a tím je vyřešena i otázka poslušnosti vůči církevním představeným a příkazům: „Ubi comiteretur etiam peccatum veniale, ecclesia non potest inferre praeceptum, cuius auctoritas nullum habet vitium“ (Gesta IV, c. 1, ed. 5, p. 146a—156b). Shodné řešení nabízí i „Tractatus de vita cristiana“, závěrečná kapitola druhé části (f. 151v—154v), — „Capitulum septimum de statu ecclesie cristiane et de obediencia“.

¹⁷ Epistola ad fratrem Johannem de Salerno, ed. N. Mattioli, Il beato Simone Fidati, str. 334. Srov. A. Zumkeller, Joachim von Fiore und sein angeblicher Einfluss auf den Augustiner-Eremitenorden, Augustinianum III/1963, str. 383—384.

¹⁸ Pracovala jsem s 5. vydáním spisu: Beati Simonis Fidati de Cassia, Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Gesta Salvatoris Domini nostri Jesu Christi seu Commentaria super IV evangelia in XV libros in duobus tomis distributa. Editio quinta, Ratisbonae 1733. — Cituji zkráceným titulem, knihou, resp. kapitolou, číslem vydání a stránkami této řezenské edice.

¹⁹ F. 133v—154v; Adolar Zumkeller, Manuscripte von Werken der Autoren des Augustiner-Eremitenordens in mitteleuropäischen Bibliotheken, Würzburg 1966, n. 578 s. v. Johannes de Salerno.

Učení o církvi a její autoritě je blízko Simonovým názorům na vztah božího zákona k lidským nálezům a k tradici. Zde nejednou jako bychom slyšeli Matěje z Janova, ovšem s tím podstatným rozdílem, že Janov rozpojuje církev Kristovu a současnou institucionální církev a staví se tudíž jinak než Simon, totiž odmítavě, k většině jejich ustanovení. Nejzřetelněji o tom mluví Simon v 8. knize, ve 37. kapitole, kde čteme, že jak „mos firmatus“, tak „consuetudo antiqua“ či „usus longaeuus“ nemohou nikoho omluvit, naopak, budou zatraceni ti, kdo dávají příkazy proti božím zákonům. A dále: „casto vznikají „sub quadam specie boni traditiones, quae de ordinationibus et ecclesiasticis et antiquis bonis moribus non consenciant, imo ... discrepant.“ V této formulaci je Simonova rozdílnost od reformních projevů zřetelná: „ordinationes“ a „ecclesiastici boni mores“ jsou zde stavěny do jedné roviny s „lex Dei“ a do protikladu k „usus“, „mos“ a „consuetudo“, které jsou lidského původu.

V téže kapitole pak Simon navazuje výkladem o hypokrizi, který rovněž láká k hledání paralely mezi ním a Matějem z Janova, českým Místrem Pařížským. Janovův pojem hypokrizie je výraznější, má jasné místo v jeho systému a je jednoznačně kritický vůči stavu současné církve. Navzdory rozdílným nauky Simonovy a Matějovy se zde Simonova dikce Matějově dikci velmi podobá. Citace tohoto místa je zajímavá i tím, že zatímco obrazoborecké sklony, zjevné u Janova, jsou známější a běžnější, nesetkáváme se v oněch myšlenkových oblastech, jimiž se zde zabýváme, s tak výrazným odporem proti církevní hudbě a zpěvu: „Praedicatur in ecclesia Dei dulciter a pluribus, sed avaritiam temporalis commodi aut honoris intendit caelatum cor. Sermocinatur vocali oncentu verborum ... sed plerumque cor dicentium longe est a Deo. Cantantur altissimis vocibus divina oracula ..., voces consonant in ecclesia, et chori fatigantur, sex instrumenta vocalia cantantur et discantatur, et volvuntur palato linguae, fiunt toni, semitoni, ditoni, et volvuntur cum notis, litteris praetermissis, quintae atque octavae, duodecimae atque quintae decimae, et varietate clamandi detinetur populus atque mulcetur ab his, qui sanctitate vitae, morum honestate carentes aliter placere nequiverunt... (Gesta VIII, c. 37, ed. 5, p. 547 np.).

Tón, kterým se Simon obračí proti kostelnímu vícehlasu, slyšíme i v jeho četných útocích na světské vědění a na filozofické systémy. Jeho vztahem k nim se zabýval A. Zunkeller. Ve stati „Die Augustinertheologen Simon Fidati und Hugolin von Orvieto und Martin Luthers Kritik an Aristoteles“²⁰ dokazuje, že mladý Luther měl v Erfurtu nebo ve Wittenberku po ruce spisy obou těchto augustiniánů 14. století a že právě v nich má patrně původ ten druh odporu k filozofii, jímž se vyznačují Lutherovy projevy.

Posléze je nutné vrátit se k Simonovu údajnému doporučení častého přijímání. Ukázali jsme již, že místo, na které se odvolává Matěj z Janova, nemluví ve skutečnosti o častém, tím méně denním, přijímání. Přímo je otázce přijímání věnována 6. kapitola druhé části traktátu „De vita cristiana“ (f. 154v^{a-b}) s titulem „De comunione: communio debet ter fieri minus in anno, videlicet in Nativitate, in Resurreccione et in Petheosten, aut quolibet mense aut quolibet festo principali, aut ita sepe, sicut viderit sibi utile esse vel se crescere in virtute.“ Dále zde Simon mluví proti těm, kteří se zdržují přijímání pod záminkou své nezpůsobilosti; o eucharistii pak říká: „Et vere

²⁰ Archiv für Reformationsgeschichte 54/1963, str. 15–37.

eukaristia est medicina sanativa, restaurativa, confortativa, peccatoribus consolacio et augmentacio iustis gracie.“ To vše je blízké vypjaté eucharistiické účtě Matějově daleko výrazněji než odstavec, který český Mistr ze Simonových „Gest“ (ježto znal patrně z italského autora pouze je) uvedl ve svých determinacích. Je také pravda, že Simon připouští častější přijímání (o denním nemluví) a jako jedinou podmínku klade vnitřní potřebu člověka a mravní kvalifikaci — opět stejně jako Matěj z Janova. Nezdá se však, že by protestoval proti církevnímu úzu své doby a usiloval jej zásadně zvrátit, jako to činil Mistr Pařížský.

Kromě citací, které jsme shledali u našich církevních reformních a reformačních autorů, je Simonův vliv na Čechy 14. a 15. století zjevný i z častého výskytu rukopisů jeho díla „Gesta Salvatoris“ v našich knihovách, jak nás o tom přesvědčí nahlédnutí do citovaného (pozn. 19) Zumkellerova soupisu.

Simonovo dílo je blízké českým autorům 14. století typem svého postoje ke světu, typem, jež jsme ne zcela přesně uvykli nazývat „devotio moderna“. Je určen sklonem k mystické meditaci, ale zároveň sklonem k praktické činnosti učitelské a kazatelské. Zdůraznění niterné orientace je doprovázeno většinou silným eucharistickým akcentem. Na druhé straně se u takto laděných autorů setkáváme s protestem proti vnějškovosti, a tak nejen Milíč a Matěj z Janova, ale i Simon volají proti světské učenosti a znevažují i umělecké projevy. — Na postavě augustiniánského eremity Simona Fidatiho z Cassie si znovu uvědomujeme, že augustinismus spolu s ranou vrstvou devotio moderna připravuje cestu české reformaci, ale jsme zde také upozorňováni na dosud ne dosti reflektovanou skutečnost, že předreformační italské podněty Čechám nelze uvádět pouze na vlivy raného humanismu.

SIMONE FIDATI DA CASSIA E GLI INIZI DELLA RIFORMA IN BOEMIA

Questo studio si propone di mettere in rilievo i rapporti esistenti tra l'opera dell'italiano Simone Fidati da Cassia, agostiniano di osservanza eremitica, e il pensiero della prima riforma in Boemia. L'autrice constata che l'opera di Simone Fidati „Gesta Salvatoris“ è stata citata da alcuni autori cechi i quali scrivevano in latino (M. Mattia di Janov, M. Giovanni Hus, M. Nicola da Dresda); dalle ricerche svolte si deduce che il rapporto tra il mondo del pensiero agostiniano di quell'epoca e lo spirito della riforma in Boemia può essere visto in un particolare atteggiamento religioso, chiamato „devotio moderna“. L'autrice sottolinea ancora il fatto che gli stimoli italiani del periodo anteriore alla riforma esercitati sulla Boemia non possono quindi essere ridotti alla sola influenza del primo umanesimo.

